

4. Плотин. *Первая эннеада* / Пер., вступ. ст., коммент. Т.Г. Сидаша, Р.В. Светлова. – СПб.: “Издательство Олега Абышко”, 2004. – 320 с. – (Серия “Plotiniana”).
5. Саврей В. Я. *Александрийская школа в истории философско – богословской мысли. Изд. 3 – е.* – М.: КомКнига, 2011. – 1008 с.
6. Столович Л. Н. *Красота. Добро. Истина: Очерк истории эстетической аксиологии.* – М.: Республика, 1994. – 464 с.
7. Филон Александрийский. *Толкования Ветхого завета* / Пер. Вдовиченко А. В., Витковских М. Г. и В. Е., Левинской О. Л., Макарова И. А., Матусовой Е. Д., Рубана А. В. – М.: Греко – латинский кабинет Ю. А. Шичалина, 2000. – 451 с.

Святослав Качмар

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів

МОЛИТВА ТА ІМПЕРАТИВ

У релігійній філософії існує досить драматична тема - тема навернення, переходу від буденного чи філософського світосприйняття до релігійності. Щось дуже схоже ми бачимо на останніх сторінках “Пікніка на узбіччі” братів Стругацьких. Головний герой, сталкер Редрік, любитель перетинань кордонів «потойбічної» Зони (див. філософський коментар до фільму А. Тарковського, “Сталкер” за мотивами “Пікніка на узбіччі” у книзі “Ностальгія за абсолютним” В. Л. Петрушенко; щоправда, епізоду у повісті, який цікавить нас найбільше, у фільмі, на жаль, немає), опиняється перед Кулею, що виконує бажання, і ніяк не може наважитись на остаточне формулювання свого найсокровеннішого прагнення. У голові Редріка пролітає то помста ворогам, то бажання допомогти хворій доньці, але щось у ньому все ж не дозволяє зупинитись на жодному з цих перших порухів душі. Редрік, у розпачі від абсолютної неможливості охопити якоюсь задовільною квінтесенцією своє бажання, нарешті свідомо знову висловлює в імперативній формі прагнення свого супутника, очевидно, саме за це і вбитого Зоною.

Він говорить: “Щастя для усіх, задарма, і нехай ніхто не піде ображеним!”, але наперед додавши сакраментальне: “Але якщо ти насправді такий... всемогутній, всесильний, всерозуміючий, то розберись! Поглянь в мою душу, я знаю – там є все, що тобі потрібно! ... Витягни сам з мене, що ж

я хочу, - адже ж не може бути, аби я хотів поганого! Будь воно все прокляте, адже я нічого не можу придумати, окрім цих його слів...”, таким чином, ми можемо припустити, оскільки на цьому повість і закінчується, рятуючись цими молитовними словами від Зони, яка у повісті карає настільки ж незбагнено, наскільки й обдаровує

Недовіру до свого розуму і молитовність бажання, що їх ми бачимо у словах сталкера, релігійна філософія тлумачить як одну з типових відмінностей релігійності від буденного і філософського світогляду і вияв протистояння розуму та віри. А протиставлення імперативу до молитви, на наш погляд, може виступати достатньо важливим моментом у протистоянні філософії і релігії.

У релігійності, у молитві вже наявне буденне бажання, розширене до охоплення всезагального (“Молитва у прямому значенні цього слова, за словом Феофана Затворника, завжди твориться про всіх і вся, за всю Церкву... Тим не менше людина вправі і повинна молитися про отримання того, у чому вона відчуває особливу потребу, хоча, звичайно ж, її прохання в більшій степені про щось божественне, ніж про земне і перехідне, є таким, якому надається більша перевага” (у словах Редріка: “Щастя для усіх, задарма, і нехай ніхто не піде ображеним!”), яке у філософії, напевне, найвиразніше сформульоване Іммануїлом Кантом у так званому категоричному імперативі, але все ж воно є ще недостатнім, потребує самокритики і звернення до Божества (“Але якщо ти насправді такий... всемогутній, всесильний, всерозуміючий, то розберись!), що у неймовірно яскравій художній формі описано Стругацькими.

Останні події повісті з вражаючою проникливістю і філософічністю, притаманною для багатьох творів братів, долучають нас до співпереживання людини на шляху віри: від усвідомлення і заперечення егоїстичних і односторонніх бажань (помсти ворогам, допомоги хворій доньці) до пошуку здійснення всезагального блага (“Щастя для усіх...”) і знову ж таки заперечення його перед лицем, вищого за всі можливі людські домисли, Всевишнього (“...Витягни сам з мене, що ж я хочу...”).

Стругацькі всього на декількох сторінках зуміли зобразити в дуже показовому аспекті суть релігійності і її діалектичність, адже постійна напруга між людською активністю і, звідси, вимогою до імперативності для своїх дій, з однієї сторони, і молитовною зверненістю до Бога, з іншої, складає собою важливу частку усвідомленого релігійного життя.